

Proč je lepší motyka než golfová hůl: motivace k zahrádkaření

Proč vlastně pěstujeme zeleninu a ovoce? Proč máme na zahrádkách záhony, keře a stromy a ne pažit jako na golfovém hřišti? Ne, cílem článku není přesvědčovat, že je lepší vyměnit motyky za golfové hole. Chceme se zamyslet nad důvody, proč trávíme volný čas prací na zahrádce. Tedy nad motivacemi k zahrádkaření.

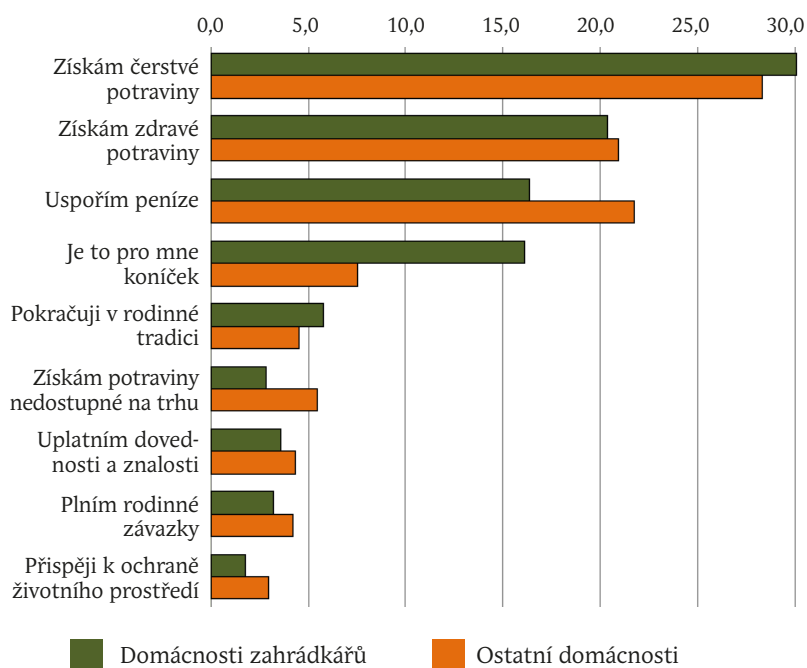
Důvodů je celá řada. Pro někoho je podstatná kvalita výpěstků. S globalizací komerční produkce potravin se dodavatelské řetězce staly neprůhlednými a nesrozumitelnými. Současně snaha o co největší efektivitu produkce motivovaná ziskem vedla k zavedení nových technologií, které sice mohou být z vědeckého nebo komerčního hlediska racionální, ale pro spotřebitele nejsou důvěryhodné. Naproti tomu u zeleniny ze zahrádky platí: „Vím, co jím!“ Výsledek závisí jen na mých rozhodnutích, mé práci a na přírodě. Tyto důvody můžeme označit jako utilitární (zaměřené na užitek), protože hlavní motivací je kvalita jídla a s ní související zdraví mé a mé rodiny. Pro někoho jiného jsou podstatné sociální důvody. Díky práci na zahrádce se potkáme s jinými zahrádkáři nebo se sousedy. Někdy nedokážeme úrodu sami spotřebovat a část rozdáme přátelům nebo kolegům. „Obyčejná“ zelenina tím

může nabývat „magickou“ schopnost vytváření a posilování sociálních vztahů. Někdo při pěstování možná nemyslí tolik na vlastní užitek ani přátele, ale na prospěch planety a její přírody. Dobře víme, že komerční produkce potravin je závislá na množství průmyslových produktů poškozujících přírodu, jako jsou pesticidy a umělá hnojiva, na spalování ropy v zemědělských strojích a při přepravě potravin, a současně vyžaduje velké množství obalů (a tím i odpadu). Zahrádkaření je proti tomu pro přírodu podstatně šetrnější. Je-li šetrnost k přírodě hlavním důvodem pro vaše pěstování, jde o environmentální motivaci. Pro někoho nemusí být tak důležitý výsledek jako samotná činnost: smysluplná aktivita spojená s pohybem na zdravém vzduchu. Někdo by naopak raději trávil volný čas jinak než prací na zahrádce, ale cítí závazek vůči rodičům, partnerovi nebo svým předkům. Někdo o důvodech vůbec nepřemýšlí – je to

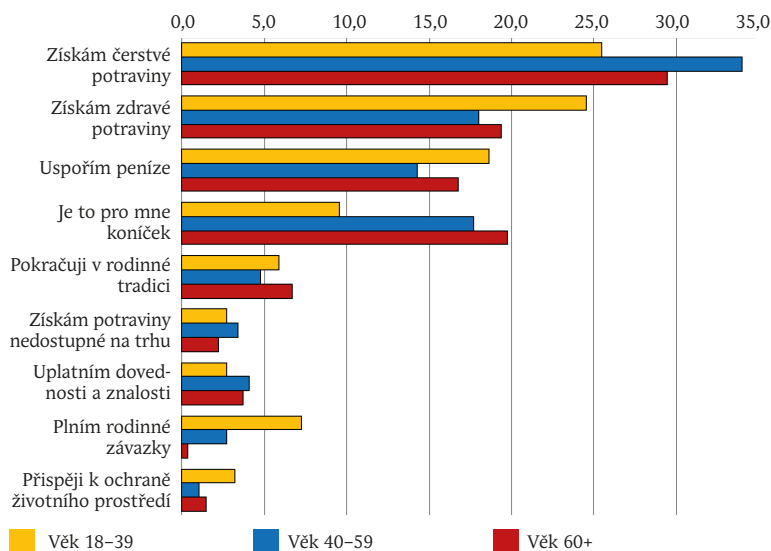
zvyk, rutina; cítím, že zahrada volá. A hlavně: ve většině případů nemáme jediný důvod, ale je jich víc, a mohou se vzájemně podporovat. I když jeden z nich asi bude ten hlavní. A co motivuje k zahrádkaření vás? V reprezentativním sociologickém průzkumu jsme 2058 českým domácnostem položili otázku: „Jaké důvody mohou mít lidé pro produkci vlastních potravin?“, a nabídli jim devět možných odpovědí, ze kterých účastníci průzkumu vybírali tři pro ně nejdůležitější (jde o stejný průzkum, o kterém jsme psali v dubnovém čísle). Na grafu 1 vidíme důvody, které respondenti uvedli na prvním místě. Můžete s nimi porovnat své vlastní. Čeští zahrádkáři jsou nejvíce motivováni kvalitou výpěstků: produkci čerstvých a zdravých potravin uvedla mezi důvody na prvním místě většina dotázaných. Za nimi se umístila úspora peněz a odpověď „je to koníček“ (v obou případech první důvod pro 16 % zahrádkářů), a pokračování rodinné tradice. Některý jiný důvod uvedla na prvním místě jen necelá 4 % zahrádkářů.

Je zajímavé porovnat odpovědi zahrádkářů (ti tvořili 38 % všech dotázaných) a domácností bez zahrádky (graf 1). Obě skupiny se shodují v tom, že hlavní motivací jsou kvalitní (čerstvé a zdravé) potraviny. V dalších odpovědích se už významně odlišují: lidé bez zahrádky si často myslí, že zahrádkáře motivuje úspora peněz, zatímco zahrádkáři častěji uvádějí jako hlavní důvod hobby. Lidé bez zahrádky si také častěji myslí, že pěstujeme takové druhy potravin, které se nedají koupit. Motivace k zahrádkaření jsou velmi podobné ve městech i na venkově. Poněkud se ale liší podle věku: například mladí musí častěji plnit rodinné závazky, zatímco pro střední a starší generaci je to častěji koníček (graf 2). Důležité je i to, že úspora peněz není pro starší zahrádkáře o nic významnější než pro mladší.

Srovnání důvodů pro pěstování potravin v domácnostech zahrádkářů a domácnostech bez zahrádky (první důvod v procentech ze všech dotázaných).

Srovnání důvodů pro pěstování potravin ve třech věkových skupinách (první důvod v procentech ze všech dotázaných).

Z hlediska tradičních národohospodářů je zahrádkaření nemoderní přežitek. Pro ně je ideálem trh, na kterém uspokojíme všechny potřeby, tedy i nákup potravin, a zahrádkaření je zpátečnické, protože brání růstu trhu: co si vypěstuju, si už nekoupím. Průzkum motivací ukazuje, že v praxi to tak nefunguje. Pěstujeme potraviny většinou ne proto, že je to finančně výhodnější (i když pro část zahrádkářů je toto také důvod), ale proto, že získáme kvalitu, která na trhu není k dispozici. K tomu se přidávají nehmotné motivace, jako je koníček nebo uplatnění znalostí, tedy něco, co na trhu koupit nemůžeme. To nás vede k optimistickému závěru, že zahrádkaření bude vzkvétat i v případě, že česká společnost bude dál bohatnout a nákup potravin nebude omezen naším rozpočtem. Jsou pro to dobré důvody!

Petr Daněk, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita (danek@sci.muni.cz)

Jan Vávra, Ekonomická fakulta, Jihočeská univerzita (jvavra@ef.jcu.cz)

Naše rubrika bude pokračovat i v roce 2020. Připravujeme pro vás další zajímavá témata, ale budeme rádi i za vaše podněty a nápady. Napište nám, jak se vám rubrika líbí a o čem byste si v ní rádi přečetli. Vaše postřehy a náměty směřujte redakci, nebo jednotlivým autorům.

Sedmdesátka šlechtitele Jiřího Horala

Dne 21. 11. 2019 se dožil sedmdesáti let významný šlechtitel zeleniny Ing. Jiří Horal, CSc. Se šlechtitelskou prací začal po studiích již v roce 1973, kdy nastoupil do státního podniku Sempra jako šlechtitel ve šlechtitelské stanici v Turnově. Zde působil dlouhých 18 let a podílel se na vzniku řady odrůd, z nichž mnohé jsou díky své kvalitě oblíbené mezi pěstiteli i v současnosti.

V roce 1993 nastoupil do nynější společnosti Moravoseed CZ a.s. jako samostatný šlechtitel a z původního státního podniku Sempra převzal udržovací šlechtění více než 20 odrůd zeleniny. V rámci práce ve společnosti Moravoseed CZ a.s. zajišťuje šlechtění velké části košťálové zeleniny, jako je hlávková kapusta, kedluben, kadeřávek, zelí, dále potom mrkvi, okurek, salátu a v neposlední řadě i cuket, lilků, kopru a pažitky. Výsledkem jeho práce je více než 180 zaregistrovaných odrůd, ke kterým pro udržení vysokého standardu kvality aktivně zajišťuje i průběžné udržovací šlechtění. Počtem vyšlechtěných odrůd se řadí k neaktivnějším šlechtitelům nejen v rámci České republiky, ale také v evropském i světovém měřítku.

Kvalitu jím vyšlechtěných odrůd potvrzuje jejich uplatnění v silné světové konkurenci. Nové odrůdy jsou exportovány do více než 40 států světa, prakticky na všechny kontinenty. Jeho nové odrůdy zařazované do sortimentu společnosti Moravoseed CZ a.s. vycházejí z moderních šlechtitelských metod se zaměřením na adaptabilitu vůči změnám klimatických podmínek, výrobních technologií a odolnostem vůči chorobám i škůdcům.

V současnosti je Jiří Horal stále aktivním šlechtitelem a aktivním zaměstnancem společnosti Moravoseed CZ a.s. Ve svém volném čase se aktivně věnuje pěstování kaktusů. Je předsedou Klubu kaktusářů v Liberci a vlastní obsáhlou sbírku kaktusů čítající více než tisíc druhů.

Jeho úctyhodná práce tak potvrzuje historickou kvalitu českého šlechtění. Těšíme se i na další nové odrůdy, které se Jiřímu Horalovi podaří představit.

Do dalších let mu přejeme pevné zdraví, pohodu, štěstí, spokojenost, další úspěchy a radost z práce.

KDS SEDLČANY
NOŽÍŘSKÉ VÝROBNÍ DRUŽSTVO

MAGNETICKÝ STOJAN SE SADOU KUCHYŇSKÝCH NOŽŮ TREND ROYAL (2661)

Originální magnetický stojan z kvalitního bukového dřeva s pěti noži z řady Trend Royal. Praktický a elegantní doplněk každé kuchyně. Nože jsou vyrobeny z vysoce kvalitní nerezové oceli, která zaručuje výborné řezné vlastnosti a trvanlivost ostří. Rukojeť z ergonomicky tvarovaného plastu pak zvyšuje pohodlí a bezpečnost při práci.

KDS SEDLČANY, SEDLECKÁ 570, 264 01 SEDLČANY
TEL: 318 841 911, E-MAIL: OBCHOD@KDS.CZ, WWW.KDS.CZ

